

Wyrok z dnia 19 marca 2004 r., IV CK 158/03

Bank, który nie sprawdził, czy podany przez klienta numer rachunku dotyczy wierzyciela oznaczonego w poleceniu przelewu, działa bez zachowania należytej staranności wymaganej od profesjonalisty, do którego jego kontrahent ma szczególne zaufanie.

Sędzia SN Barbara Myszką (przewodniczący)

Sędzia SN Józef Frąckowiak (sprawozdawca)

Sędzia SN Marek Sychowicz

Sąd Najwyższy w sprawie z powództwa Przedsiębiorstwa Handlowo-Produkcyjnego "M.", spółki z o.o. w G. przeciwko ING Bank Śląski S.A. w K. o zapłatę, po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 19 marca 2004 r. kasacji strony pozwanej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 27 listopada 2002 r.

oddalił kasację i zasądził od pozwanego na rzecz powoda 1200 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Apelacyjny w Białymstoku oddalił apelację pozwanego ING Bank Śląski S.A. w K. od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie z dnia 18 czerwca 2002 r., zasądającego na rzecz powoda Przedsiębiorstwa Handlowo-Produkcyjnego „M.”, spółka z o.o. w G. od pozwanego Andrzeja R. (zaocznie) kwotę 31 965,83 zł, a od pozwanego ING Bank Śląski S.A. w K. kwotę 15 982,92 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 29 kwietnia 2002 r., z tym że zapłata długu do wysokości 31 965,83 zł przez jednego z pozwanych zwalnia z długu drugiego pozwanego w całości, a zapłata przez Andrzeja R. długu do kwoty 15 982,92 zł zwalnia drugiego pozwanego do wysokości zapłaconej kwoty. W pozostałej części powództwo w stosunku do pozwanego Banku zostało oddalone. Rozstrzygnięcie to zostało oparte na następujących ustaleniach.

Powód w dniach od 2 do 14 listopada 2001 r. złożył w Banku Spółdzielczym w B., Oddział w G. przelewy na łączną kwotę 31 965,83 zł. Na przelewach tych powód nieprawidłowo oznaczył numer rachunku wierzyciela podając jednak prawidłowo jego nazwę Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Usługowe „W.” S., spółka z o.o. w C. Przelewy te zostały przekazane przez Bank Spółdzielczy w B. do realizacji przez ING Bank Śląski S.A. w K. Bank ten, bez sprawdzenia zgodności numeru konta z nazwą posiadacza rachunku, przekazał kwoty oznaczone w przelewach na rachunek Andrzeja R.

W tak ustalonym stanie faktycznym, biorąc pod uwagę art. 64 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (jedn. tekst: Dz.U. z 2002 r. Nr 72, poz. 665 ze zm. – dalej: "Pr.bank."), Sąd Okręgowy uznał, że pozwany Bank nie wykonał należycie polecenia, ponieważ nie zweryfikował zgodności numeru konta z nazwą posiadacza rachunku i przekazał sumy oznaczone w przelewach na rachunek osoby nieuprawnionej. W tej sytuacji powodowi przysługuje wobec pozwanego Banku roszczenie odszkodowawcze przewidziane w art. 471 § 1 w związku z art. 361 § 2 k.c. do wysokości utraconych kwot. Strona powodowa przez omyłkowe wypełnienie numeru rachunku przyczyniła się jednak do powstania szkody w rozumieniu art. 362 k.c. Sąd Okręgowy ocenił stopień przyczynienia się powoda na 50% i w konsekwencji obniżył należne od pozwanego Banku odszkodowanie o połowę. Mając na względzie obowiązki zwrotu świadczenia przez pozwanego Andrzeja R. na podstawie art. 410 § 1 k.c. Sąd Okręgowy zasądził *in solidum* całą kwotę od Andrzeja R. oraz od pozwanego Banku połowę dochodzonej w pozwie kwoty.

Rozpatrując apelację pozwanego Banku, Sąd Apelacyjny nie podzielił zarzutu apelacji, że Sąd pierwszej instancji naruszył art. 471 § 1 w związku z art. 361 § 2 k.c. i w związku z art. 64 Pr.bank. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, biorąc pod uwagę przewidzianą w art. 64 Pr.bank. solidarną odpowiedzialność banków wykonujących polecenie przelewu za szkody, jakie ponosi posiadacz rachunku bankowego w związku z niewykonaniem lub nienależytym wykonaniem polecenia, uzasadniona jest odpowiedzialność pozwanego Banku. Szkada jaką poniósł powód była efektem niesprawdzenia przez pozwanego Banku zgodności numeru konta z nazwą posiadacza rachunku. Gdyby pozwany Bank dochował należytej staranności przy realizacji przelewu złożonego przez powoda, to nie doszłoby do przekazania pieniędzy na rachunek osoby nieuprawnionej. Sąd Apelacyjny przychylił się do wyrażonego

w literaturze i orzecznictwie poglądu, że Bank ponosi ryzyko wypłat dokonanych do rąk osób niepowołanych i odpowiada wobec posiadacza rachunku za wyrządzoną tym szkodę.

Z przepisów szczególnych, na które powołał się w apelacji pozwany Bank, nie wynika, aby był on zwolniony od odpowiedzialności w rozpoznawanej sprawie. Przepis § 10 uchwały nr 1/98 Komisji Nadzoru Bankowego z dnia 3 czerwca 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad rachunkowości banków i sporządzania informacji dodatkowej, wbrew stanowisku apelującego, nie upoważnia banku do kierowania się przy realizacji przelewów tylko numerem rachunku bankowego beneficjenta. Z przepisu tego wynika bowiem, że jeśli w zleceniu płatniczym określono nazwę i adres jego odbiorcy, to powinno to być również brane pod uwagę przez wykonawcę zlecenia. Skoro zaś, zgodnie z § 6 Zarządzenia Prezesa Narodowego Banku Polskiego z dnia 29 maja 1998 r. w sprawie form i trybu prowadzenia rozliczeń pieniężnych za pośrednictwem banków (M.P. Nr 21, poz. 320), pozwany Bank był zobowiązany do uznania kwotą przelewu rachunku wierzyciela, a wierzyciel ten został w zleceniu płatniczym oznaczony pełną nazwą, pominięcie tej nazwy przy realizacji zlecenia uzasadnia odpowiedzialność pozwanego.

Sąd Apelacyjny uznał za trafny pogląd sądu pierwszej instancji, że powód przyczynił się do powstania szkody w rozumieniu art. 362 k.c. Wprawdzie szkoda została spowodowana zachowaniem pozwanego Banku, który przesłał pieniądze na niewłaściwe konto, ale powód, wypełniając nieprawidłowo dokumenty rozliczeniowe przez wskazanie niewłaściwego rachunku bankowego swego wierzyciela, przyczynił się do powstania szkody w równym stopniu co pozwany Bank. W tej sytuacji nie budzi zastrzeżeń uznanie, że przyczynienie to wynosi 50%.

W kasacji pozwany Bank zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 471 § 1 w związku z art. 361 § 2 k.c. i art. 64 Pr.bank. Ponadto zarzucił naruszenie § 6 Zarządzenia Prezesa Narodowego Banku Polskiego z dnia 29 maja 1998 r. w sprawie form i trybu prowadzenia rozliczeń pieniężnych za pośrednictwem banków oraz § 10 uchwały nr 1/98 Komisji Nadzoru Bankowego z dnia 3 czerwca 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad rachunkowości banków i sporządzania informacji dodatkowej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Pozwany Bank uważa, że nie ponosi odpowiedzialności za szkodę spowodowaną realizacją polecenia przelewu, gdyż przekazał kwotę oznaczoną

w tym poleceniu zgodnie z numerem rachunku wierzyciela oznaczonym przez powoda. Wprawdzie powód wskazał w poleceniu przelewu także nazwę wierzyciela, ale ze względu na to, że system, którym posługuje się pozwany Bank (tzw. Elixir), dokonuje identyfikacji beneficjenta wyłącznie przez ustalenie numeru jego rachunku bankowego, brak podstaw do obciążania pozwanego odpowiedzialnością, gdyż zachował należyłą staranność i przesłał określoną w poleceniu przelewu kwotę na rachunek wskazany przez powoda. Zdaniem skarżącego, jedyną przyczyną powstania szkody było wielokrotne błędne wypełnienie polecenia przelewu przez powoda, którego służby księgowe, z pogwałceniem zasad elementarnej staranności, do której były zobowiązane, podały nazwę beneficjenta nieodpowiadającą numerowi rachunku bankowego należącego do zupełnie innego podmiotu. W konsekwencji, chociaż zgodnie z art. 64 Pr.bank. pozwany Bank ponosi solidarną odpowiedzialność za przeprowadzenie rozliczenia, to w okolicznościach rozpoznawanej sprawy brak podstaw do przypisania mu jakiegokolwiek odpowiedzialności za szkodę poniesioną przez powoda. Tym samym zaskarżony wyrok narusza art. 471 § 1 k.c. w związku z art. 361 § 2 k.c. i art. 64 Pr.bank.

Stanowisko skarżącego nie zasługuje na uwzględnienie. Zarówno bank, który przyjął polecenie przelewu, jak i pozwany Bank, który brał udział w jego realizacji, dokonywały operacji na podstawie dokumentów zobowiązujących powoda do podania nazwy wierzyciela i jego adresu oraz numeru rachunku bankowego. Taki system oznaczania beneficjenta przelewu, może być odczytany przez klientów banku jako podwójne zabezpieczenie przed nienależytym wykonaniem obowiązków przez strony umowy. Nie tylko bowiem powód powinien prawidłowo podać w poleceniu przelewu zarówno nazwę wierzyciela, jak i numer jego rachunku bankowego, ale także na banku ciąży obowiązek sprawdzenia, czy oba wymagane oznaczenia są prawidłowe. Jeżeli bank, uczestniczący w realizacji polecenia przelewu, posługuje się systemem, który identyfikuje wierzyciela tylko na podstawie numeru rachunku, to czyni tak na własne ryzyko, nie można bowiem uznać, że w razie, gdy z dokumentów, przy pomocy których realizowany jest przelew, wynika obowiązek oznaczenia beneficjenta przelewu podwójnie, przez podanie jego nazwy i numeru rachunku bankowego, to jedynie klient banku zobowiązany jest obydwa te oznaczenia podawać prawidłowo, bank zaś może sprawdzić tylko jedno z tych oznaczeń.

Taka interpretacja obowiązków, wynikających z łączącego klienta z bankiem stosunku prawnego jest nie do pogodzenia z zasadą równego traktowania stron stosunków cywilnoprawnych. Błędne oznaczenie numeru rachunku bankowego beneficjenta przelewu przez dokonującego przelew jest niewątpliwie nienależytym wykonaniem jego obowiązków wobec banku. Także bank, który nie sprawdził, czy podany przez klienta numer rachunku zgadza się z nazwą wierzyciela, oznaczoną w poleceniu przelewu, działa bez zachowania należytej staranności, jakiej można wymagać od profesjonalisty, do którego jego kontrahent ma szczególne zaufanie. Kontrahent banku, od którego wymaga się, aby oznaczył w poleceniu przelewu zarówno nazwę wierzyciela, jak i numer jego rachunku bankowego, ma prawo przypuszczać, że starannie działający bank sprawdzi oba te oznaczenia i w razie konieczności wezwie go do skorygowania polecenia. Sam fakt posługiwania się przez bank systemem, który identyfikuje wierzyciela tylko na podstawie numeru rachunku bankowego, nie zwalnia więc banku od odpowiedzialności za szkody spowodowane przesłaniem pieniędzy innej osobie, niż oznaczona w poleceniu przelewu. Bank mógłby się skutecznie zwolnić od takiej odpowiedzialności wykazując, że jego kontrahent wiedział i wyraził zgodę na to, iż decydujące znaczenie przy oznaczaniu beneficjenta przelewu ma podanie numeru jego rachunku bankowego, jeżeli bowiem klient banku godzi się na to, że ze względu na obowiązujący w banku system rozliczeń, całe ryzyko błędnego oznaczenia numeru rachunku bankowego beneficjenta przelewu będzie obciążało jego, to bank, który zrealizował przelew zgodnie z podanym numerem, wolny jest od odpowiedzialności.

W rozpoznawanej sprawie pozwany nie wykazał, że powód wyraził zgodę na to, iż w stosunkach z bankami realizującymi przelew znaczenie ma tylko podanie numeru rachunku bankowego beneficjenta przelewu. W tej sytuacji trafnie orzekające w sprawie Sądy uznały, że pozwany Bank, który przesłał kwotę objętą przelewem na rachunek innej osoby, niż oznaczona w poleceniu przelewu, ponosi odpowiedzialność za wyrządzoną tym szkodę.

Zgodnie z art. 64 Pr.bank., jeżeli polecenie przelewu, tak jak to miało miejsce w rozpoznawanej sprawie, złożone przez posiadacza rachunku bankowego jest wykonywane przez kilka banków, każdy z nich ponosi wraz z pozostałymi solidarną odpowiedzialność wobec posiadacza rachunku za szkody spowodowane niewykonaniem lub nienależytym wykonaniem polecenia. Wolny od odpowiedzialności jest tylko bank, który udowodni, że szkoda nie powstała z jego

winy. Pozwany bank, podobnie zresztą jak bank przyjmujący zlecenie, nie wykazał, aby sprawdził, czy oznaczenie wierzyciela zgadza się z numerem jego rachunku bankowego. To nienależyte wykonanie jego obowiązków doprowadziło do powstania szkody po stronie powoda. W świetle art. 471 § 1 k.c. w związku z art. 64 Pr.bank., pozwany bank jest zobowiązany do naprawienia szkody jaką poniósł powód, a granice jego odpowiedzialności określa art. 361 k.c.

Za sformułowaną powyżej tezę przemawiają także przepisy szczególne regulujące zachowanie banków. Z § 6 Zarządzenia Prezesa Narodowego Banku Polskiego z dnia 29 maja 1998 r. w sprawie form i trybu prowadzenia rozliczeń pieniężnych za pośrednictwem banków (M.P. Nr 21, poz. 320) wynika, że pozwany Bank był zobowiązany do uznania rachunku wierzyciela kwotą wskazaną w poleceniu przelewu. Przepis § 10 uchwały nr 1/98 Komisji Nadzoru Bankowego z dnia 3 czerwca 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad rachunkowości banków i sporządzania informacji dodatkowej (Dz.Urz. NBP Nr 14, poz. 27) przewiduje zaś, że dowód księgowy stanowiący podstawę operacji bankowych powinien zawierać co najmniej określenie stron dokonujących operacji gospodarczych przez podanie ich numerów rachunków bankowych lub nazw. Z powołanych przepisów wynika, że w konkretnej sytuacji nie jest wykluczone, aby oznaczenie wierzyciela w poleceniu przelewu było dokonane tylko za pomocą numeru jego rachunku bankowego. Skoro jednak w rozpoznawanej sprawie w dokumencie pochodzącym od banku powód był zobowiązany oznaczyć zarówno nazwę wierzyciela, jak i jego numer rachunku bankowego, to bank powinien sprawdzić, czy realizuje polecenie w taki sposób, aby uznane zostało konto wierzyciela wskazanego z nazwy, a nie konto innej osoby.

Przyjęcie, że pozwany bank ponosi odpowiedzialność za szkodę spowodowaną uznaniem konta innej osoby, niż określonej w poleceniu przelewu, nie wyklucza przyczynienia się powoda do powstania szkody. W sytuacji, w której powód błędnie wskazał rachunek bankowy wierzyciela, niewątpliwie – w rozumieniu art. 362 k.c. – przyczynił się do powstania szkody. Biorąc pod uwagę okoliczności powstania szkody oraz stopień zaniedbania obu stron, trafnie Sądy określiły wielkość tego przyczynienia na 50%. W tym samym stopniu na powstanie szkody miało bowiem wpływ błędne oznaczenie numeru konta wierzyciela przez powoda, co zaniedbanie banku w sprawdzeniu, czy podany numer jest rzeczywiście numerem wierzyciela, którego konto miało zostać uznane.

Mając na względzie, że zarzuty podniesione w kasacji okazały się nieusprawiedliwione Sąd Najwyższy, na podstawie art. 393¹² k.p.c., orzekł jak w sentencji.